

Бугайчук Костянтин Леонідович,
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач науково-дослідної
лабораторії з проблем протидії злочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

У березні 2020 року Міністерство освіти і науки України запропонувало для громадського обговорення проєкт наказу «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 07 серпня 2002 року № 450 та затвердження рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників закладів вищої освіти».

Доцільність запровадження такого кроку обґрунтовується тим, що відповідно до частин другої та третьої статті 56 Закону України «Про вищу освіту» рекомендований перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, в той же час норми часу навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи визначаються закладом вищої освіти [1].

У розглядуваному проєкті постанови Уряду рекомендованим переліком видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників закладів вищої освіти до видів організаційної роботи віднесені: участь у роботі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення

якості вищої освіти; робота експертом з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Вважаємо, що правовий статус такої роботи потребує вдосконалення та визнання одним із видів наукової роботи, що логічно впливає з її специфіки та має особливу важливість для наукового та науково-педагогічного складу військових закладів вищої освіти та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання системи МВС України, що беруть участь у роботі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Підставами аргументації наведеної точки зору, на нашу думку, є наступні висновки та міркування. Так, Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року закріплено утворення та встановлено особливості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, як постійно діючого колегіального органу, уповноваженого на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти [1].

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, зокрема формує вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, розробляє положення про акредитацію освітніх програм і подає його на затвердження центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки; проводить акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженим наказом МОН України від 11.07.2019 № 977 [2], встановлено, що акредитаційна експертиза передбачає вивчення експертною групою відомостей про самооцінювання, доданих до них матеріалів, а також виїзд експертної групи до закладу вищої освіти з метою уточнення фактів, вказаних у відомостях про самооцінювання, опитування представників заінтересованих сторін про освітню програму та діяльність закладу вищої освіти за цією програмою.

Після проведення виїзної експертизи експертний висновок, після узгодження його висновків та надання заперечень з боку ЗВО подається на подальшу експертизу до відповідної Галузевої експертної ради.

Згідно із Положенням про галузеві експертні ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21.05.2019 року із змінами, внесеними рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол від 03.03.2020 № 5), вони готують експертний висновок щодо можливості акредитації освітньої

програми і подають його на розгляд Національному агентству; можуть готувати пропозиції щодо вдосконалення вимог до системи забезпечення якості вищої освіти; беруть участь у погодженні стандартів вищої освіти; беруть участь у проведенні досліджень з питань якості вищої освіти та освітньої діяльності; розробляють рекомендації для закладів вищої освіти щодо вдосконалення якості освітніх програм у межах відповідних галузей [3].

Під час своєї роботи експерти Агентства та члени галузевих експертних рад повинні володіти методами зовнішнього оцінювання якості освітніх програм та освітньої діяльності закладу вищої освіти за відповідними програмами, у тому числі вміти:

- установлювати відповідність/невідповідність змісту підготовки здобувачів вищої освіти і випускників освітньої програми затвердженому стандарту вищої освіти;

- аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію, що стосується освітньої програми та діяльності закладу за програмою;

- проводити аналіз внутрішньої документації закладів вищої освіти, пов'язаної з розробленням та реалізацією освітньої програми, а також програм практик, методичних матеріалів, розроблених для реалізації освітньої програми, інших матеріалів, що забезпечують якість освіти тощо;

- здійснювати збір інформації, а також обробку й узагальнення цієї інформації, оцінювати різноманітні ресурси закладу вищої освіти;

- складати звіт/висновок про результати акредитаційної експертизи.

Отже, вказані положення нормативних актів з питань акредитації освітніх програм, роботи експертів та членів Галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти дають нам зробити висновок, що наукові та науково-педагогічні працівники, що входять до їх складу, виконують науково-методичну та науково-організаційну роботу, яка складається з:

- підготовки наукових експертних висновків щодо можливості акредитації освітніх програм;

- розробки науково обґрунтованих пропозицій, інформаційно-аналітичних документів, звітів, доповідей тощо з питань удосконалення вимог до системи забезпечення якості освітніх програм та вироблення науково-методичних рекомендацій для закладів вищої освіти в частині вдосконалення якості освітніх програм у межах відповідної галузі;

- проведення науково-дослідних робіт з питань дослідження якості вищої освіти та освітньої діяльності в національних та закордонних закладах вищої освіти;

– наукового консультування під час організації заходів, пов’язаних із забезпеченням якості вищої освіти;

– підготовку науково та методично обґрунтованих експертних висновків, що є підставою для прийняття Національним агентством рішення про акредитацію освітніх програм, що має наслідком встановлення, зміну або припинення правовідносин у сфері вищої освіти.

Разом з цим положення чинного законодавства не дають можливості окремим експертам та членам ГЕР отримувати грошову винагороду за свою роботу.

Так, відповідно до статті 25 Закону України «Про запобігання корупції» військові посадові особи Збройних сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, поліцейські не можуть займатися іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту).

Крім того, відповідно до статті 66 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої.

Як наслідок наголосимо, що науково-педагогічні працівники, які мають спеціальні звання, проходять службу в системі МВС, Збройних сил України, Національної поліції, Національної гвардії, ДСНС та беруть участь у роботі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти в якості експерта або члена ГЕР (зокрема ГЕР № 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» та ГЕР № 26 «Цивільна безпека»), не можуть отримати оплату за свою роботу, оскільки вона не визнається чинним законодавством та підзаконними нормативними актами науково-педагогічною, творчою, науковою.

Ще раз підкреслимо, що у пропонованому проєкті постанови Уряду цю роботу знов таки віднесено до організаційної, що перешкоджає особам, на яких розповсюджується антикорупційне законодавство, брати участь у роботі з акредитації освітніх програм. Зазначена норма створює штучні перешкоди та закріплює нерівність різних категорій науково-педагогічних та наукових працівників щодо доступу до участі в акредитаційному процесі.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 10.03.2020).

2. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: наказ МОН України від 11.07.2019 року № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19> (дата звернення 10.03.2020).

3. Положення про галузеві експертні ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (із змінами, внесеними рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти протокол від 03 березня 2020 р. № 5).